

כלכלה

בלם: שעון הזהב

בלטמן הניח לו לקבל לידיו את ניהול החקירות, התגלה שקר כחוקר שתיווערב מעולה וקטלני בלי תעלולי-ראווה, בלי התחכמויות, מבלי להרים את הקול, בהתנהגות שנראתה כגנלמנויות מושלמת, הוריד את מחלצותיהם של העדים בוו אחר זו והפשיט אותם עירומו. עדה אחת נשברה על דוכן-העדים ויצאה מן האולם כגרוטאה חיה, השניה הלכה למלון וניסתה לשלוח יד בנפשה.

המשק הישראלי נראה השנה כמו חלומן של אנטי-שמיי שדה מירכץ של גנבים והומסים, עיסקי-אוויר וסוחר-בורסה, אסירים ונמלטים-ממאסר. לא איש-היצירה סימל את המשק הזה, לא הזים היוצר, ובוודאי לא הפועל העברי, שמסר את מקומו לפועל הערבי.

סימלה אותה שיכבה של אליהו, שצברו מיליונים בעיסקי גניבה ורמאות, לא אחת בחסות השילטונות, ותוך ניצול קשרים עם המיסר הפוליטי.

הידיעה כי אליל הנקאים, ארנסט יפת, אחד האחראים העיקריים להתמוטטות המניות הבנקאיות, וזה כפיצוי-פרישה של מיליונים, זינעה את הארץ. יפת הסתלק לחו"ל, ובכ"ל נערך טיהור, אולי אמיתי, אולי מדומה.

שורה שלמה של מנכ"לים של החברות הגדולות ביותר מצאו את עצמם ככלא, על פסגה-האשמים או בחרי-החקירות של המישטרה. הם נאשמו בכך שחמסו את חברותיהם שלהם, רימו את בעלי-המניות שלהם ואספו שלל של מיליונים לנפש. בראשית השנה נחקר אחד מבעלי דובק, זרח גהל. בסוף השנה הגיע תורם של דויד ויוסף חבמו, בעלי חברת-הביטוח הפניקס. רבים הסתלקו בעוד מועד ונמצאים בחוץ-לארץ, שם מתאספת קהילה גדלה והולכת של אלי-עסקים ישראליים, שברחו כשהשלל בידהם.

שמותיהם של דויד סופר, נחום וסקוביץ, שבתאי קלמנוביץ ואחרים הופיעו בכותרות. ואילו איש-העסקים שמואל עינב נדון למאסר בקשר עם העסקים האפלים בגדה המערבית. לפני כן היה עינב מעורב בתקרית ליר בית-לחם, שבה נהרג ערבי וזקן שביקש להגן על אדמתו.

את ההתליך כולו סימל דויד בלם. הופתקו כלכלי זה בא מן האפס, עלה כמטיאר בשמי הכלכלה הטפילית, גילגל עשרות מיליונים מכספי הקיבוצים בשוק האפור, כשהקיבוצים משחקים בכספיהם כמו ספר-בורסה יהודיים בבורסה של וינה בימי הרצל.

בלם קשר קשרים עם גדולי האומה, נתן שעון הזהב במתנה לשימעון פרס, עזר למיפלגת-העבודה לקנות את מיפלגתו של עזר וייצמן — עד שכל הנועה התפוצצה. השנה ישב בלם בכלא במשך חודשים ארוכים, ושוחרר רק באמצע מישפטו. בסוף תשמ"ז היה נדמה כי הכלכלה הרצינית מתחילה להתאושש, אחרי שנות החגיגה של הגנבים. בהנהגתו השקטה של משה ניסים, איש-המדיניות של השנה, החלה תווה חיובית. אולם בינתיים עזקה החקלאות המתמוטטת, והתגדרו כמה מן המיפעלים הגדולים ביותר של המדינה, אחרי שנים של ניהול חסרי-אחריות על חשבון הבארון.

עיתונות

עשור: נתח מהחיים

על-פי המסורת בת 37 השנים, אין העולם הזה מעניק את תואר איש-השנה לאחר מחברי המערכת שלו עצמו. על כן אין מובאים בחשבון הסקופים שהתפרסמו השנה בשבועון זה, וביניהם הראיונות של רפנה בריק עם ערנאן חאשוק'גי, ויליאם נקש בכלא הישראלי, יוסף טחן בכלא המצרי ורפי איתן, והראיון של אילנה אלון עם חוה יערי בכלא נווה-תירצה.

העיתונות הכללית לא תירשם בתשמ"ז כשנה של הישגים מפליגים. העיתונות עשתה את שלה, פה ושם התפרסמו סקופים, אך אלה לא היו, בדרך כלל, פרי מאמץ וחקירה, אלא פרי של קשרים. מי שרצה למסור תומר לפירסום בעיתונות, חיפש את העיתונאי המוכר הקרוב לו ביותר, ומסר לו את הסקופ המוכן. זה חשוב, אך סקופים מסוג זה אינם ראויים לציון מיוחד.

כל העיתונים דמו השנה זה לזה בצורה מפליאה. מבחינת התוכן והכיוון לא היה שום הבדל בין שלושת הצהרונים (שהפכו מזמן לעיתוני-בוקר). מעריב, בהנהגת עידו דיסנצ'יק, שינה את תבניתו והשתרל להיות שמרני עוד יותר, בעוד ששני הצהרונים האחרים הלכו בכיוון הפוך, אל הסנסציה הצ'כעונית. אך ההבדל היה בכותרת, בתמונה ובעימוד — לא בתוכן, בתחומי-הסיקור או בקו המערכת. מבחינה זו, כולם היו אותו הדבר.

ההתחרות האמיתית בין העיתונים היתה במישקל הפיסי, לא הרוחני, העיתונים גדלו ותפחו, עמודים נוספו על גבי עמודים, מוספים נוספו למוספים. ידועות אחרונות הגיעו ל-500 עמודים בשבוע, האחרים לא פיגרו.

עיתונות מנופחת זו גרמה להתרחבות המיקצוע העיתונאי, כאשר הכמות הורסת את האיכות, הרמה המיקצועית יורדת, העברית משתבשת והולכת. עיתונאים בינוניים הפכו כוכבים ובעלי-טורים, כאשר הם מתארים בעיקר את עצמם, הכישרונות האמיתיים היו מעטים, ונבלעו כים הנייר. ראיונות ופרופילים — כשכולם מראיינים את כולם וכותבים את כולם — באו במקום החקירים לעומק.

רוב העיתונים צברו הפסדים תיפעוליים, והתקיימו בעזרת מימון מבחוח או עסקים צדדיים. למעשה הפכו לחינמונים-למחצה, כאשר העיתון עצמו מכסה רק חלק מהוצאותיו, ומחיר הגליון אינו מכסה אף את מחיר הנייר שעליו הוא מודפס. על כן היה זה כמעט טיבעי שלכנסת הוגשה הצעת-חוק ממסלתת שקבעה כי המדינה תממן את העיתונים, מהכנסות שיבואו לה מערוץ-הטלוויזיה השני. אם יתגשם חזון זה, יהיה זה סוף-הפסק בתהליך של שילוב העיתונות במימסד.

בעוד שעל העיתונים עבר תהליך של חינמוניזציה, צלחו

תופעות מעניינות דווקא בשדה החינמונים והמקומונים האמיי תיים, הרחק ממרכז הארץ. מקומונים בבאר-שבע, בדרום ובשרון גילו לאיחת סקופים מקומיים, בעלי משמעות כל-ארצית. אל השיא הגיע שימעון עשור, עורך מקומון בקריית-שמונה, שגרם לטערה ארצית כאשר כתב מאמר חריף ביותר על העימות בין עיירת-הפיתוח הצפונית ובין הקיבוצים כסכיבה. בכך שם אצבע על בעיה אמיתית, נתח מן החיים, שהעיתונות הממוסדת, הצמודה לתלאיבי ולירושלים, אינה נוגעת בה. גם אבי החינמונים, כל העיר הירושלמי, הוסיף לבלוט בשטח לטובה. אך כסוף תשמ"ז יצאה העיתונות השאננה סוף-סוף משלוותה. הסיבה היתה מרקיעה-שחקים והרת-חשיכות: שירה-שמצה קטן של אריק איינשטיין על העיתונאים.

שידור מישעל: בשער השגרירות

עת סרגוסטי, תעלים חזן

הטלוויזיה המשיכה להידרדר. קשה היה אף לזכור שפעם היה זה מכשיר חי ותוסס, שבו ביקשו מיטב הכישרונות להעלות נושאים רלוונטיים, להצביע על מקומות כאובים בגוף החברה הישראלית, לעורר למחשבה ולתגובה.

הימים האלה חלפו מזמן. הטלוויזיה פחדה. היא נטשה כל נושא שעלול היה לעורר מחלוקת ולשבש את הקריירה של האחראים. לא היה צורך אף בקומיסארים, כי כל איש-טלוויזיה היה הקומיסאר של עצמו.

רבים מן הכישרונות המעולים נטשו מזמן את בניין הטלוויזיה. רוב הנשארים התייחסו אל הטלוויזיה כאל אחווה פרטית, שתפקידה להעניק להם מעמד ושם, אשר בעזרתם יכלו לצאת לחלטורות ולהרויח כסף שעלה פי כמה וכמה על משכורותיהם. את שעות-השידור מילאו סדרות קניות, פרי עבודתם של זרים, שתיארו בעיות של זרים — אחרות טובות, רובן שיטיות ובנאליות. המירקע הישראלי התמלא באקדחים שלופים, בגוויות ומירדפי-מכונות ברחובות לוס-אנג'לס.

רק כמה תוכניות מקומיות בלטו לטובה, כגון בשידור חוקר של רפי גינת, מסך אישי של אהוד מנור וכמה תוכניות של ירון לונדון.

התוכנית מוקד נועדה לפיוס הפוליטיקאים, לפי התור. ברוב המיקרים לא היה למראיין מה לומר, ואילו המראיינים היו עסוקים בלהיראות יפים ואינטליגנטיים. מבט שנוי שהיה פעם מכשיר להעלאת נושאים מקומיים בוערים, הוקדש בעיקרו להצגת סרטים וזרים על בעיות מעניינות, ודי היה בטכנאי כדי להריצם. המלל של מיכאל קרסין, בעל הבעת-הפנים של קברן, היה מיותר. עצם העלאת הסרטים התיעורים הזרים היתה בה ברכה, אך היא לא היתה צריכה לכוא במקום ההתמודדות עם בעיות הארץ. מבט שהיה פאר הטלוויזיה, ושעורר בימיו-הרו קיאה בין עמיתים בעולם, התרוקן כמעט מכל תוכן. השליט האמיתי בו, רפי חלבי, הצליח להוציא מן התוכנית כל טיפה של עניין שעלול היה לעורר מחלוקת. הרגעים הטובים המעטים היו מוקדשים לתיאור הפגנות. תוכנית חדשות-הלילה נרצחה גם היא, והרקות התמלאו בראיונות אנמיים תפלים.

אלונה יפת, דובר צה"ל

חיילי צה"ל מתכוננים ללוחמה כימית: מסע אלונקות במסיכות